

Kommentardel til samarbeidsavtalen mellom Sametinget og Statskog SF

1. Innledning

Statskog SF og Sametinget:

- *Inngår denne Samarbeidsavtalen uten at dette kan forstås å innebære en avklaring av spørsmål knyttet til samenes rettigheter til landområder og ressurser i deres tradisjonelle områder.*
- *Forholder seg til vedtekter og føringer som er gitt for Statskog SF.*
- *Uttrykker full respekt for folkerettens vern av samenes rettigheter i kraft av sin kultur, historie, sine tradisjoner, politiske strukturer og særlig rettigheter til landområder og ressurser.*
- *Arbeider for en bærekraftig og forsvarlig disponering av miljø, arealer og ressurser innenfor Statskog SF sitt virksomhetsområde.*

Innledningen avklares felles premisser og forutsetninger for samarbeidsavtalen mellom Statskog og Sametinget.

Det slås i innledningens *første prikkpunkt* fast at avtalen ikke innebærer en avklaring av samenes land- og ressursrettigheter for den grunnen Statskog SF disponerer i tradisjonelle samiske områder. Dette er forhold som er utredet av Samerettsutvalget i NOU 2007:13, og som er under oppfølging i regjeringen, og gjennom konsultasjoner med Sametinget. Samarbeidsavtalen legger derfor ingen rammer eller føringer på arbeidet med å anerkjenne samenes land- og ressursrettigheter. I avtalen ligger det imidlertid en erkjennelse av at Statskog SF disponerer grunn som er av stor betydning for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv, og at dette derfor vil reflekteres i Statskog sin virksomhet og samhandling med Sametinget.

I *andre prikkpunkt* konstateres det at partene forholder seg til vedtekter og andre føringer som er gitt for Statskog. Av vedtektene til Statskog framkommer blant annet det at formålet er å forvalte, drive og utvikle statlige skog- og fjelleiendommer med tilhørende ressurser, det som står i forbindelse med dette og annen naturlig tilgrensende virksomhet. Innenfor rammen av dette kan foretaket gjennom deltakelse eller i samarbeid med andre, forvalte og drive eiendommer og andre former for tjenester innen foretakets virksomhetsområde. Eiendommene skal drives effektivt med sikte på å oppnå et tilfredsstillende økonomisk resultat. Det skal drives et aktivt naturvern og tas hensyn til friluftsinnteresser. Ressursene skal utnyttes balansert, og fornybare ressurser skal tas vare på og utvikles videre.

Andre føringer samarbeidsavtalen forholder seg til er for eksempel omhandling av Statskog og/eller statsforetak i stortingsmeldinger.

I *tredje prikkpunkt* understrekes det at partene uttrykker full respekt for folkerettens vern av samenes rettigheter i kraft av sin kultur, historie, sine tradisjoner, politiske struktur og særlige rettigheter til landområder og ressurser. I dette ligger at menneskerettighetene om urfolk og minoriteter er grunnlaget for samarbeidsavtalen og oppfølgingen av den. De mest sentrale folkerettslige

instrumenter er FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter, ILO-Konvensjonen nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater og FNs urfolkserklæring. Samarbeidsavtalen uttrykker respekt for folkerettslig vern av samenes rettigheter. Avtalen er særlig relevant hva gjelder vern mot inngrep i det materielle kulturgrunnlaget som medfører en nektelse av retten til å utøve kultur, samt vektlegging av hensynet til samisk kultur der inngrep kan begrense eller skade kulturutøvelsen. Samarbeidsavtalen sikrer konsultasjoner og legger til rette for å kunne etablere ordninger slik at andeler av nytteverdien av virksomhet i tradisjonelle samiske områder også tilkommer samene direkte.

I *fjerde prikkpunkt* konstateres det at partene skal arbeide for en bærekraftig og forsvarlig disponering av miljø, areal og ressurser innenfor Statskog sitt virksomhetsområde. Med bærekraftig disponering forstås en utvikling som ivaretar dagens behov uten å ødelegge mulighetene for kommende generasjoner til å dekke sine behov. Dette er ikke minst sentralt for sikring av det materielle kulturgrunnlaget for tradisjonelle samiske næringer.

2. Formål

Formålet med Samarbeidsavtalen er å etablere forutsigbare rammer for kontakten mellom Statskog SF og Sametinget. Kontakten mellom partene skal bidra til å utvikle felles forståelse for partenes arbeidsområder og legge til rette for å oppnå Sametingets tilslutning til Statskog SF sine grunndisponeringer, samt bruk og utnytting av de fornybare ressursene på eiendommene.

Samarbeidsavtalens generelle formål er å utvikle felles forståelser om partenes arbeidsområder for slik lettere å oppnå partenes mål. Avtalen legger derfor opp til faste årlige møter der spørsmål innen gjensidige berørte arbeidsområder tas opp. Avtalen legger og til rette for muligheten for at tiltak i form av konferanser eller lignende kan gjennomføres (jf. avtalen punkt 6). Det mer spesifikke formålet med samarbeidsavtalen er at partene skal samarbeide slik at Statskog kan oppnå Sametingets tilslutning til grunndisponeringer og bruken av de fornybare ressursene. Avtalen legger derfor opp til konsultasjoner med sikte på å oppnå tilslutning til tiltak fra Sametinget (jf. avtalen punkt 4).

3. Virkeområde

Samarbeidsavtalen gjelder for de oppgaver som følger av Statskog SF sine vedtekter og innenfor de rammer som følger av gjeldende rett, herunder fjellova med tilhørende forskrifter. Samarbeidsavtalen omfatter disponeringer og tiltak som vil kunne påvirke samiske interesser direkte, men er ikke en del av konsultasjonsprosedyrene mellom statlige myndigheter og Sametinget fastsatt ved Kongelig resolusjon av 1. juli 2005.

Virkeområde til avtalen er de oppgaver som følger av Statskog SF sine vedtekter, som det er redegjort for under innledningens andre prikkpunkt. Det innebærer at Statskogs forvaltning, drift og utvikling av eiendommene, som kan påvirke samisk kultur, næringsutøvelse eller samfunnsliv direkte, er omfattet av avtalen. Avtalen forholder seg selvsagt til norsk lov. Fjellova nevnes særskilt siden den regulerer bruk og disponering av grunn i statsallmenningene. Fjellovas bestemmelser om grunndisponering (§ 12) og avhending (§ 13) i statsallmenninger vil blant annet omfattes av avtalen.

Virkeområdet er videre knyttet til grunndisponeringstiltak som vil kunne påvirke samiske interesser direkte. Som det framkommer av innledningens første prikkpunkt innebærer avtalen ingen avklaring av samiske land- og ressursrettigheter, heller ikke som grunnlag for å foregripe identifisering av grunneierrett.

Partene tar i samarbeidsavtalen ikke stilling til om Statskog SF er forpliktet til konsultasjoner etter folkeretten eller konsultasjonsprosedyrene fastsatt ved kgl. res. 01.07.05. Det framgår derfor av avtalens virkeområde at den ikke er en del av konsultasjonsprosedyrene mellom statlige myndigheter og Sametinget. Samarbeidsavtalen innebærer likevel at partene er enige om at Statskog SF konsulterer med Sametinget, som samenes representative organ, om sine grunndisponeringstiltak som kan påvirke samene direkte.

4. Endret arealbruk

Når Statskog SF vurderer å iverksette eller legge til rette for større grunn disponeringstiltak på egen grunn (herunder salg, utleie og opsjonsavtaler), som påvirker, eller kan påvirke, samisk kultur direkte, skal Sametinget kontaktes skriftlig med forespørsel om det er ønskelig å gjennomføre konsultasjoner med sikte på å oppnå tilslutning til tiltaket.

Som større grunn disponeringstiltak regnes vindkraftutbygginger, drift av mineralforekomster og utbygging av hyttefelt m.v.

Sametinget skal gi skriftlig tilbakemelding innen 30 dager fra mottak av henvendelsen, om det er ønskelig å gjennomføre konsultasjoner i sakens anledning.

Når konsultasjoner skal gjennomføres, utarbeider Statskog SF som hovedregel et grunnlagsdokument med foreløpige vurderinger, planer og tiltak, herunder vurderinger i forhold til kjent samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv på det aktuelle området. Der det foreligger arealplaner som er i samsvar med planlagt grunn disponeringstiltak kan vurderingene bak disse utgjøre ett grunnlag for samtale.

Sametinget skal som hovedregel gi skriftlig tilbakemelding på Statskog SF sitt grunnlagsdokument for konsultasjonene starter. I tilbakemeldingen skal det fremgå om tiltaket vil påføre Samisk kultur tap eller ulemper.

Det føres protokoll over konsultasjonene. I protokollen skal det gis en kort redegjørelse for hva saken gjelder, partenes vurderinger og synspunkter, og konklusjonen i saken.

Punkt 4 i samarbeidsavtalen regulerer konsultasjonene mellom Statskog SF og Sametinget når de vurderer å legge til rette for større grunn disponeringstiltak.

Punkt 4 første ledd klargjør at når Statskog vurderer å iverksette større grunn disponeringstiltak, som salg, utleie eller opsjonsavtaler, som kan påvirke samisk kultur direkte, så skal Sametinget kontaktes skriftlig om det er ønskelig å gjennomføre konsultasjoner. Kontakten skal være skriftlig slik at partene kan dokumentere og ha gjennomsiktighet om konsultasjonsprosessen. Av første ledd følger det videre at konsultasjoner skal skje med sikte på å oppnå Sametingets tilslutning til tiltaket. Sametinget vil prinsipielt ikke gi sin tilslutning til arronderingssalg og salg av arealer i rasjonaliseringsøyemed, som av Sametinget forstås å kunne foregripe en kartlegging og identifisering av en grunneierrett. Ved slike eventuelle salg har Statskog SF derfor kun plikt til å innformere Sametinget.

Punkt 4 annet ledd eksemplifiserer hva som menes med større grunn disponeringstiltak. Eksemplifiseringen er ikke uttømmende. Det legges til grunn en forståelse av at mindre tiltak som for eksempel enkeltvis småkraftverk eller fradeling/avhending av grunn til fritidshus eller lignende ikke omfattes av krav om konsultasjoner etter denne avtalen. Der det likevel er planer om flere tiltak innenfor et bruksområde, som samlet kan vanskeliggjøre fortsatt tradisjonell bruk, vil det kunne medføre behov for konsultasjoner. Der partene er i tvil om et tiltak alene eller sammen med andre vil omfattes av dette punktet i samarbeidsavtalen, skal det tas kontakt for å avklare dette.

Punkt 4 tredje ledd innebærer at Sametinget skriftlig skal gi tilbakemelding innen 30 dager om det er ønskelig å gjennomføre konsultasjoner. Som under første ledd framheves det at slike tilbakemeldinger er skriftlig, slik at ønsket om dokumentering og gjennomsiktighet for slik samhandling ivaretas.

Punkt 4 fjerde ledd tydeliggjør at Statskog utarbeider et grunnlagsdokument for gjennomføring av konsultasjoner. Et slikt grunnlagsdokument skal omfatte vurderinger av den aktuelle planen og tiltaket med vurderinger av samiske interesser i berørt område. Der et planlagt grunn disponeringstiltak er i samsvar med foreliggende arealplaner kan vurderingene bak gjeldende plan utgjøre et grunnlag for konsultasjonene. Statskog kan med andre ord bygge på

arealplanvurderingen, men likevel slik at de gjør egne og selvstendig vurderinger, og slik at det framkommer av grunnlagsdokumentet.

Punkt 4 femte ledd tydeliggjør kravet til at Sametinget skal respondere skriftlig på Statskog sitt grunnlagsdokument. I slike tilbakemeldinger vil Sametingets interesser og kriterier for vurderingen av saken kunne framgå, samt eventuelle foreløpige forslag til løsninger. Ved en slik tilbakemelding vil Sametinget også gi uttrykk for om tiltak påfører samisk kultur tap eller ulempe, noe som også vil måtte bygge på de vurderinger Statskog har framsatt i sitt grunnlagsdokument. Eventuell erstatning for tap og ulempe er et privatrettslig forhold mellom Statskog eller utbygger og rettighetshaver og reguleres ikke i denne samarbeidsavtalen.

Punkt 4 sjette ledd klargjør at det skal føres protokoll over alle konsultasjonsmøter. Slike protokoller er viktig for å dokumentere prosessen og for å sikre at eventuelle misforståelser ikke videreføres. Protokollene er kortfattede oppsummering av hva saken gjelder, hva som er partenes vurderinger og synspunkter, samt konklusjon.

5. Gjensidig nytteverdi

Partene er enige om å vurdere ordninger som kan bidra til gjensidig nytteverdi for både samisk kultur og næringsutøvelse og for Statskog.

Grunddisponeringer eller arealdisponeringsprosjekter skjer som hovedregel ut fra målsettingen om å skape økonomisk merverdi. Punkt 5 innebærer at en slik merverdi kan komme samisk kultur og næringsutøvelse direkte til gode, og partene forplikter seg til å vurdere slike ordninger.

Partene har i samarbeidsavtalen ikke tatt stilling til hvilke ordninger en kan etablere. Dette skal følges opp av partene i fellesskap, og det er en målsetting at en ordning er på plass innen rimelig tid etter at avtalen er inngått.

6. Oppfølging av samarbeidsavtalen

Partene skal ha minst ett årlig kontaktmøte knyttet til denne Samarbeidsavtale.

Kontakten kan fremmes gjennom drøfting av spørsmål innen gjensidig berørte arbeidsområder, konferanse- og møtedeltakelse med mer.

I arbeidet med oppfølging av Samarbeidsavtalen skal aktuelle interessenter involveres etter behov.

Punkt 6 i samarbeidsavtalen gir nærmere angivelser på hvordan den følges opp ut over konsultasjoner i konkrete grunddisponeringssaker. Partene skal ha minst ett årlig møte der en orienterer hverandre og drøfter bredt om saker og pågående prosesser som er av betydning.

Punkt 6 annet ledd legger til grunn at partene tidlig skal drøfte spørsmål som kan berøre hverandres interesser. I dette ligger det også at partene skal gi hverandre full og relevant informasjon om aktuelle saker så tidlig som mulig. I annet ledd framkommer det også at samarbeidsavtalen eksempelvis kan følges opp med deltakelse fra begge parter på aktuelle konferanser og møter, eller gjennom selv å arrangere slike. Det følger av *punkt 6 tredje ledd* at aktuelle interessenter kan involveres på samarbeidsmøter el.l der det viser seg å være ønskelig og aktuelt.

Ansvar for å arrangere møtet skal veksle mellom partene. Møtet avholdes innen utgangen av juni måned. Det er den part som kaller inn til møtet som har møteledelsen og sørger for bevertning. Partene skal på forhånd drøfte møtedeltakelsen å tilstrebe å møte med representanter på samme nivå.

7. Samarbeidsavtalens iverksettelse og varighet

Partene skal gjøre Samarbeidsavtalen kjent i egen organisasjon, og skal videre arbeide for at den følges opp.

Samarbeidsavtalen gjelder i tre år og trer i kraft når den er signert og godkjent av kompetent organ hos partene.

Senest ett år før avtaleperioden utløper skal det igangsettes drøftinger med sikte på fornyelse av Samarbeidsavtalen.

Punkt 7 i samarbeidsavtalen omhandler iverksettelse, varighet og fornyelse av avtalen. Partene er pliktige til å gjøre den kjent i sine organisasjoner slik at den blir fulgt opp på en god måte. Avtalen har en varighet i tre år fra den er signert og godkjent. For Sametingets del vil avtalen signeres av sametingspresidenten og legges fram fra sametingsrådet for godkjenning i Sametingets plenum. Avtalen trer først i kraft når Sametingets plenum har godkjent avtalen. For Statskog sin del behandles avtalen i styret og signeres av styreleder. Selv om avtalen har en varighet på tre år, og selv om det i avtalen framgår at året før den utløper så skal det igangsettes drøftinger med sikte på fornyelse, er det partenes hensikt at avtalen ikke endres om det ikke viser seg å være vesentlige svakheter ved avtalen eller endrede forutsetninger for partene.